

Боротьба на два фронти

Мобілізовані залишилися без захисту від судового переслідування

У зв'язку з проведенням антитерористичної операції та оголошенням часткової мобілізації виникають питання щодо готовності застарілого законодавства пристати виклики часу, зокрема щодо захисту прав мобілізованих осіб. Адже, перебуваючи в зоні проведення АТО, громадяни втрачають можливість захистити себе в судах.

Відстрочка не передбачена

Якщо до мобілізованої особи подали позов або вона вже перебувала в судовому процесі на момент мобілізації, закон фактично позбавляє її права безпосередньо участь у розгляді справи. Адже Цивільний процесуальний кодекс не передбачає обов'язку суду зупинити, відкласти чи відсточити розгляд спору на період мобілізації громадянами. Таким чином, доки мобілізовані беруть участь в АТО, судові процеси тривають.

Достатньо великий обсяг таких спорів виникає у зв'язку з непогашеними кредитами. Верховна Рада внесла зміни до п.15 ст.14 закону «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», які передбачають, що військовослужбовцям з початку і до закінчення особливого періоду, резервістам і військовозобов'язаним — з моменту призову під час мобілізації і до закінчення особливого періоду штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями всіх форм власності, у тому числі банками, та фізичними особами, а також проценти за користуванням кредитом не нараховуються. З другого боку, ніщо не заважає банкам вимагати стягнення тіла кредиту в судовому порядку, на-

віть протягом «особливого періоду». Крім того, можуть мати місце спори, пов'язані з будь-якими іншими право-відносинами, крім фінансових.

В українському законодавстві є норма, яка зупиняє будь-яке цивільне провадження за участь військовослужбовців під час воєнного стану. Так, в п.3 ч.1 ст.201 ЦПК зазначено: суд зобов'язаний зупинити провадження у разі перебування позивача або відповідача у складі Збройних сил або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан. Тобто зупинення провадження у справі можливе лише за умови введення воєнного стану.

Ложеньєного радянського попередника, які навіть не припускали можливості ведення масштабних бойових дій без запровадження воєнного стану. Таким чином, норма, прописана в п.3 ч.1 ст.201, є застарілою і зовсім не пристосованою до життя за умов гібридної війни.

Не раз стикаючись з подібною правовою ділемою, представляючи інтереси мобілізованих у суді, право-захисники ЮФ Pragnum розробили зміни до ст.201 ЦПК, які дозволяють належним чином захистити права як кадрових військовослужбовців, так і мобілізованих осіб та добровольців. Зокрема, передбачено, що суд зобов'язаний зупинити провадження

чайного стану, а також в особливий період у складі законних військових формувань при виконанні бойових завдань». Уведення цього пункту дозволить дати гарантії бійцям добровольчих батальйонів, які фактично нині є незахищеними з боку держави. Напрацьовані зміни були направлені народним обранцям з пропозицією внести проект на їх основі.

Наразі в парламенті зареєстровано 2 відповідні законопроекти. Один з них (№2999) зобов'язує, а інший (№ 2758) дає право судді зупинити судовий процес, якщо однією зі сторін виступає мобілізована особа.

Якщо говорити про реалізацію запропонованих змін, то найкраще їхню

Ніщо не заважає банкам вимагати стягнення тіла кредиту в судовому порядку, навіть протягом «особливого періоду».

Нині вже прийнятий відповідний закон, але воєнний стан та й не введено. Триває антитерористична операція.

Аналіз судової практики дає змогу стверджувати, що деякі суди першої інстанції (райсуди) на свій ризик зупиняють розгляд справи у разі мобілізації особи, однак апеляційні суди скасовують такі рішення на підставі відсутності воєнного стану. Крім того, є цікава ухвала одного з апеляційних судів, де той цинічно зауважив: «Якщо особа сама не може бути в суді, вона не позбавлена права найняти представника». Як казала Марія Антуанетта: «Якщо вони не можуть дозволити собі купити хліб, нехай їдуть тістечко».

Зміни на вимогу часу

Слід зазначити, що ЦПК приймався в 2004 році й успадкував більшість по-

у справі в разі «перебування позивача або відповідача у складі суб'єктів, задіяних у боротьбі з тероризмом або бойових діях».

Такі новації дозволяють відокремити введення воєнного стану від право-природи АТО. Стороні спору потрібно буде надати суду документ, що підтверджує участь його військової частини в бойових діях і факт його служби в її складі. Крім того, визначається коло суб'єктів, що безпосередньо задіяні у виконанні бойових завдань. Таким чином враховано інтереси кадрових військових, що незалежно від ситуації перманентно перебувають на військовій службі.

Крім того, пропонується розширити згадану статтю пунктом 8: «Суд зобов'язаний зупинити провадження у справі у разі перебування позивача або відповідача під час воєнного, надзви-

суть відобразив проект №2999, який передбачає обов'язок, а не право судді зупиняти провадження, якщо однією зі сторін виступає мобілізована особа. Однак він, на жаль, потребує дооправлення.

«З другого боку, незважаючи на критику, на проект №2999 покладаються великі надії. Ми будемо продовжувати роботу із законотворчими і вже подали обґрунтування на внесення змін до даної ініціативи після першого читання. Впевнений, що народні депутати прислухаються до нашої думки і все ж повернуться до запропонованої нами редакції», — заявив партнер ЮФ Pragnum Дмитро Жуков. Водночас юрист звертає увагу на іншу проблему: реалізація такого «соціального» проекту може розтягнутися в часі, а судові процеси за участю мобілізованих тривають. 